

NUMMER 2, APRIL-JUNI 2007

Sumaj Kawsay

suma gamana - teko kavi - vivir bien - ett bra liv

Foto: Irma Quiroz

Lamadjuret är en symbol för oberoende. Den är en symbol för Bolivia i egenskap av det högst ställda djuret i Bolivia och lamadjuret finns även representerat i Bolivias landemblem.

Mats rapporterar efter Bolivia-resa

Mats Ehn, lärare på Färnebo Folkhögskola genomförde mellan den 22 januari och 12 februari en uppföljning med Färnebos praktikanter i Bolivia och arbetade också med kursen i interkulturell pedagogik som genomförs i samarbete mellan Linköpings Universitet och Kawsay. Här nedan följer ett sammandrag av resan:

Om Kawsay

Leonel Cerrero är fort-farande chef för Kawsay Bolivia men tillbringar väldigt lite tid i Cochabamba sedan början på förra året. Huvuddelen av sin tid ägnar han åt sin post som rådgivare åt prefekten (landshövdingen) i Oruro, Luis Alberto. Kawsay har nu också ett kontor i Oruro. Enligt Leonel så finns det en hel del folk på prefekturen som ska ha som sin uppgift att arbeta för universitetsprojektet.

På kontoret i Cochabamba är Willy Ugarte chef. Det finns också en koordineringsgrupp som förutom honom består av José Mendoza från Charazaniregionen och Delcio Moreno från Izozog samt de ansvariga för Kawsays fyra huvudinriktningar, Carla Bazoalto – interkulturell pedagogik, Irma Quiroz – teknik och konst, Vladimir Rojas – ekoproduktion och Fernando Guzman – politik och rättighetsfrågor. José Antonio Rocha som ansvarade för den akademiska samordningen har nyligen slutat och gått tillbaka till universitetet UMSS. Han medverkar fortfarande på seminarierna med pass om forskningsmetodik.

Projektet om rättighetsfrågor via Åbo institut för MR är nu slut. Rättighetskurserna fortsätter nu med stöd dels av UBV och dels av EU. Den danska organisationen IBIS stödjer också ett projekt med kurser om "Kommunitära styrelseformer". Framtidsjorden, via Kawsays vänner, stödjer under 2007 en ny kurs i ekoproduktion. Kontoret har flyttat till nya lokaler inte så långt ifrån det gamla kontoret.

Foto: Kawsay

Ansvariga för kurs i interkulturell pedagogik på Linköpings Universitet med representanter från Kawsay Ecuador och Kawsay Bolivia

Om universitetsprojektet

Det har nu gått över tre år sedan deputeradekammaren ställde sig bakom Kawsays universitetsförslag, men det är fortfarande hängande i luften. Förväntningarna på att det skulle antas med Evos regering var stora men så har det inte blivit. Utbildningsministern, Felix Patzi, var inte intresserad av Kawsays förslag utan menade att de redan etablerade universitetet skulle anta sig uppdraget om en högre utbildning för ursprungsfolken. Nu i januari har han blivit utbytt mot Victor Caceres som har en närmare relation till Kawsay, men jag vet inte om det betyder något. Leonel var emellertid förhoppningsfull. Jag antar att man från prefekturen i Oruro också tar olika initiativ i frågan men jag har ingen information om det.

Relationerna med UTO Universidad Tecnico de Oruro har försämrats, så det samarbetet verkar inte aktuellt längre.

Visita <http://www.kawsay-unik.org/bo/>

Om kursen i interkulturell pedagogik i Bolivia

Carla Bazoalto, för övrigt nygift sedan i oktober, fortsätter som huvudansvarig för kursen. Tillsammans med henne arbetar Delcio Moreno och Coco Mendoza som är Schweiz-bolivian och har ett slags volontärskontrakt på Kawsay.

Under 2005-2006 och 2006-2007 så ingår kursen i UBV:s demokratiprogram. Därigenom har man kunnat ge stipendier för resor och seminariekostnader till ungdomar som deltar i kursen vilken har gjort att deltagarantalet ökat rejält jämfört med åren 2003-2004 och 2004-2005. Det finns också resurser för uppföljning i byarna genom UBV-stödet. Närvaron på seminarierna är också betydligt högre. I år deltar mellan 25-30 i A-kursen och 30-35 i B-kursen.

Under min vistelse i Bolivia så genomfördes det

tredje seminariet av totalt fem. Kursen avslutas med det femte seminariet i juli. På grund av regnet så kunde inte deltagarna från Santa Cruz området komma varför deltagarantalet på detta seminarium var något lägre. Under seminariet medverkade jag i A-kursen med en workshop om interkulturalitet och identitet och i B-kursen med erfarenheter från Sverige gällande migration och utbildning. Jag hade också en separat träff med de svenska deltagarna (Färnebopraktikanterna) i kursen.

UBV kommer att göra ett uppehåll i sin programverksamhet under 2008 varför Kawsay inte kan räkna med något stöd därifrån till pedagogik-kursen inför nästa år. Detta kan innebära att deltagarantalet rasar till de låga nivåer som gällde för åren 2003-2005. Jag pratade med Leonel om detta och han menade att man kanske ska försöka att decentralisera kursen och genomföra den

Foto: Kawsay

Deltagare på kurs i interkulturell pedagogik

Escribenos a: info@kawsay-unik.org

på flera orter för att därigenom kunna minska kostnaderna för deltagarna. Enligt honom så planerar man att börja en kurs i interkulturell pedagogik i Oruro i mars i år. Leonel menar också att man borde ha en inriktning mer mot produktion i kursen.

Om kursen i Peru

Luzmila Ynquiltupa är ansvarig för kurserna i Peru. Verksamheten där bedrivs i tre olika byar i Cuzcoregionen, Sicuani, Chinchero och Cuyogrande. Det är någonstans mellan 40 till 50 deltagare sammanlagt. Luzmilla kommer till seminarierna i Cochabamba och använder sig av det material som framställs där. I Peru har man inte tredagarsseminarier som i Bolivia utan Luzmilla besöker varje by en söndag i månaden. Så vitt jag vet har Kawsay Peru ingen egen finansiering.

Om seminarium i Ecuador

I maj ifjol träffades vi i Linköping från Bolivia, Ecuador och Sverige för ett seminarium om pedagogikkursen. Då kläcktes idén att försöka ha en sådan träff årligen och nästa gång i Ecuador. Den 30 april till den 4 maj planerar vi nu ett seminarium för de ansvariga i pedagogikkursen i Ecuador, Peru, Bolivia och Sverige. Från Ecuador deltar Darwin Reyes och kanske någon mer, från Peru Luzmilla Ynquiltupa, från Bolivia deltar Carla och Leonel. Irma Quiroz är i Ecuador veckan innan detta seminarium för att delta i en uppföljning med Färnebo praktikanterna och jag har föreslagit att hon ska stanna en vecka till för att vara med i pedagogikseminariet.

Tanken är att vi ska skapa programmet tillsammans. Carla och jag formulerade följande förslag:

Mål för träffen:

Delge erfarenheter från kursen i de fyra olika länderna.

Deltagare, metodik, material.

Styrkor och svagheter.

Framtidsplaner i de olika länderna

Arbeta med kursplanerna

Foto: Jessica Nilsson

Gamla och nya medarbetare på Kawsay. Julia Bazoalto arbetar nu på Bolivias justitiedepartement, Carmen Julia Ocampo befinner sig på resande fot, Coco Mendoza är volontär på Kawsay

Klargöra akademiska krav

Träff med Salisiana universitetet

Besöka UINPI – ursprungsfolks universitet i Ecuador

För att kommunicera inför träffen använder vi Yahoogruppen för ansvariga i pedagogikkursen.

Intyg på spanska

Intygen har nu kommit fram och delats ut i Peru och Bolivia och det är väldigt bra. Det finns emellertid ett starkt önskemål om att de ska översättas till spanska. Det finns nu en översättning till engelska.

Gamla bekanta i statsapparaten

Under min vistelse här har jag träffat på flera vänner sedan tidigare som nu med den nya regeringen arbetar i statsapparaten. Fernando Fuentes som jobbade på Kawsay förut är nu ansvarig för Bolivias flygplatser, Lourdes Calla som deltog aktivt i Tinkunätverket och besökte Sverige ett par gånger på 90-talet arbetar nu på viceministeriet för samordning med de sociala rörelserna och Julia Bazoalto som var ansvarig för rättighetskursen förut arbetar numera på justitiedepartementet.

MATS EHN
LÄRARE, FÄRNEBO FOLKHÖGSKOLA

Visita <http://www.kawsay-unik.org/bo/>

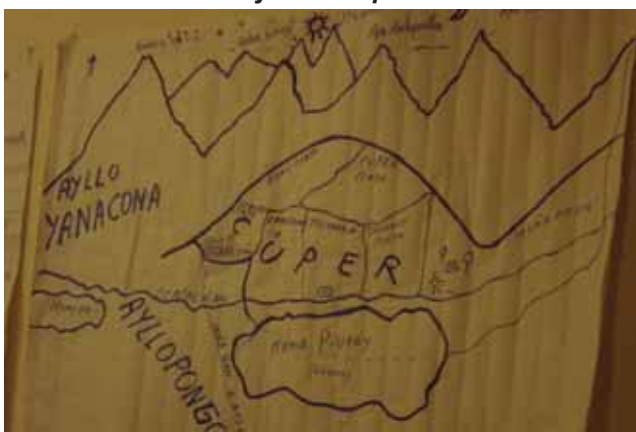
Stolthet över egna kulturen är a och o

Jag vaknar med ett ryck. Marie, min praktikant-partner från Färnebo Folkhögskola, petar på mig, "Vi är framme i Caracollo nu". Sömndrucken kliver jag av bussen och möts av solen som skiner mig i ansiktet. Vi spanar efter en taxi som kan ta oss till CADEA, där ekoproduktionskursen ska hållas, och en kortvuxen man kommer springande mot oss och insisterar på att vi ska åka med just hans bil. Efter en stunds tjetande får han som han vill; vi hoppar in i taxin, trots att det ser ut som att den ska ramla ihop i vilken sekund som helst, och 10 minuter senare har vi nått vårt mål – KAWSAYS ekoproduktionskurs 2007.

CADEA är ett ekologiskt jordbruks- och boskaps-

Lino Villka Choque byggde upp en miniatyr av sin ayllu Chullpa

Ayllu Yanacona som en av deltagarna ser den

projekt via prefekturen i Oruro, men fungerar också som en kursgård. Syftet med CADEA är att syssla med jordbruks- och boskapsprojekt som man sedan kan lära ut i olika byar. Det är alltså på denna plats jag, resten av ekoproduktionsgänget från Kawsay och samtliga kursdeltagarna kommer att befinna oss under de följande fyra dagarna. Min handledare, Vladimir Rojas, är ansvarig för kursen och hälsar mig och Marie välkomna när vi under tisdagen anländer. Vi smyger försiktigt in i mötessalen eftersom en föreläsning pågår, och slår oss ned för att lyssna på föredraget om chakanan – det andinska korset.

Inga deltagare från Santa Cruz området

Till inskrivningen för kursen, som tog plats en dag innan vi anlände, hade 16 deltagare tagit sig dit från byar som Chari (Kallawayas), Rio Blanco (Chapare), Altamachi Cordillera (Cochabamba), Moyapampa (Charazani), Ayllu Chullpa, El Alto (La Paz) samt Chinchero-Cuzco Peru. Olyckligtvis kunde inga av de åtta deltagare från Santa Cruz-zonen och Isoso-området ta sig till kursen på grund av obrukbara vägar. Efter föreläsningarna, med temat strukturer, orga-

CADEA är ett ekologiskt jordbruks- och boskapsprojekt

Foton: Sergio Fuentes

Escribenos a: info@kawsay-unik.org

nisation och markfrågor, som hölls under förmiddagen var det dags för deltagarna att få göra skäl för sitt namn – genom att delta.

Vladimir Rojas tar befälet och uppmanar deltagarna att samlas regionsvis för att samtala om sin egen bys uppbyggnad, strukturer och politik för att sedan redovisa för de andra kursdeltagarna. Efter en dryg timme får en representant från varje område själv agera föreläsare genom att dela med sig av sin bys kunskaper och strukturer. Jag blir positivt överraskad över att filosofin att alla har kunskaper att dela med sig av är införlivad i kursen.

När vi senare under dagen ätit middag tillsammans börjar jag få lite ont i magen. Inte på grund av middagen, utan på grund av nästa punkt på schemat: "Presentación sobre los indígenas en Suecia – Presentation om samerna, de Lina Karlsson."

Prata inför en massa människor kan vara jobbigt.

Pa spanska kan det vara ännu jobbigare. Och det är precis vad jag ska göra.

Men det går bra. Och efteråt får jag höra "

Muchas gracias Hermana", "Tack så mycket

Syster" och blir varm i hjärtat.

Kvällen avslutas med Noche Cultural, kulturkväll, där vi betvittnar såväl traditionella danser från Bolivia och Peru som Sverige. Små grodorna visade sig att bli en succé.

Fokus pa förändring

Under onsdagen läggs stor vikt vid att minnas äldre kunskaper, men att också vara öppen för moderna tekniker. Vi får bland annat hälsa på hos kossorna som bor på CADEA, där några kalvar kommit till genom konstbefrukning. CADEA-personalen visar och förklarar också hur jordbruksmaskinerna de använder fungerar.

Deltagarna lyssnar och antecknar intresserat.

Men fokus ligger ändå på tillbakatagandet av traditioner och ceremonier, hur viktig den egna identiteten och ens rättigheter är, och att man i dessa klimatförändringars och översvämningars tid bör ta till vara på våra förfäders kunskaper; att kunna läsa av naturen - och respektera den.

Kursen börjar lida mot sitt slut, och därmed blir det också naturligt att börja prata om undersökningarna som deltagarna ska göra. Dr. José Antonio håller en väldigt uppskattad föreläsning,

där kursdeltagarna också aktivt får bidra med sina tankar och funderingar, om hur man kan gå till väga för att göra en undersökning.

Vi avslutar ekoproduktionskursen med ett studiebesök på en närliggande farm, Condorir, som också sysslar med jordbruks- och produktionsprojekt. Vid det laget summerar jag att kursen var väldigt givande, och jag känner mig främst glad över den närvarande känslan av styrka i kollektivet, en stolthet över ursprung och kultur – oavsett om man är från Bolivia, Sverige eller Peru. När jag några timmar senare sitter på bussen, på väg tillbaka till Cochabamba, har jag med mig ett gäng nya kunskaper i bagaget. Och jag ser redan fram emot nästa sammankomst.

LINA KARLSSON

Foto: Sergio Fuentes

Lina Karlsson under sin presentation om samerna

Visita <http://www.kawsay-unik.org/bo/>

“Jag ville göra något för min by”

Lena Högberg tillbringade några veckor i Bolivia under december 2006 för att skriva sin C-uppsats på lärarprogrammet på Högskolan Dalarna. Uppsatsen handlar om UNIK och hur kursdeltagare upplever att UNIK:s kurser påverkat dem, deras byar och organisationer.

Här presenteras utdrag ur de intervjuer som Lena genomförde under sin tid i Bolivia. De intervjuade kursdeltagarna kommer från två olika geografiska områden i Bolivia; Huanuni och Kallaway-regionen.

Varför ville du delta i kursen? Vilka förväntningar hade du innan du började?

Foto: Jessica Nilsson

Eulogia

-I skolan undervisade inte läraren om vår kultur, om vår identitet. Bara om andra länder. Jag förstod ingenting. (...) Innan sa de från UNIK att man skulle få en titel (...) och eftersom det var intressant drömde jag om att fullfölja mina studier till licentiatnivå. Jag har fortfarande den förhoppningen.

Eulogia, kvinna, 22 år, Moyapampa. Har gått Interkulturell pedagogik A, B och C, kursen Forskande handledare samt deltar nu i Ursprungsfolkens rättigheter. Är lokal handledare för UNIK i Moyapampa.

-Jag var en av grundarna av UNIK och studiecentret här i Moyapampa. Här var mycket diskriminering och nedvärdering av kvinnorna. Dessutom sa de att en som redan har familj – det är omöjligt – hur ska man som kvinna kunna delta på kurserna? Majoriteten av kvinnorna har det så här. Då sa jag att det måste till en förändring. Kvinnorna kommer inte kunna åka och studera i städerna. Jag ville ha universitetet här i provinsen, här i byn. När det är nära kan fler

Foto: Jessica Nilsson

Petrona

kvinnor delta, även männen som har familj. Om jag inte deltar själv – hur ska jag kunna uppmuntra andra att delta? Här finns många ogifta unga kvinnor (...) Jag sa till dem: Jag har familj och deltar – ni har det mycket lättare, ni kan avancera i studierna innan ni får familj. Så jag deltog på alla möten i

byn för att uppmuntra folk.

Petrona, kvinna, 37 år, Moyapampa. Har gått Interkulturell pedagogik A, B och C, samt Ursprungsfolkens rättigheter. Varit lokal handledare för UNIK i Moyapampa.

Foto: Kawsay

Sabino

-Jag vill fortbilda mig. Jag vill göra något för byn, bli en ledare, föreslå idéer som bidrar byn. Kanske få ett yrke också.
Sabino, man, 27 år, Moyapampa. Har gått Interkulturell pedagogik A, deltar nu på B.

Vad har deltagandet i kursen/kurserna betytt

för dig personligen?

-Här (på UNIK) lär du dig att prata, att föreslå saker. (...) Jag har lärt mig att delta, att inte vara rädd. Innan var jag blyg, jag kunde inte prata med någon okänd, men nu pratar jag. Det har varit mycket intressant för mig hittills och jag har lärt mig mycket sedan jag började på UNIK.
Eulogia

(Deltagandet i kurserna har lett till att Eulogia blivit inbjuden till Sverige där hon spenderade en månad hösten 2006, bland annat på Färnebo folkhögskola tillsammans med en praktikantkurs, där

Escribenos a: info@kawsay-unik.org

två av deltagarna praktiserat i Kallawayaregionen.)

-På folkhögskolan arbetar de gemensamt. Miljötänkandet är mer utvecklat där, band annat sorterar de sopor. Det ska jag införa i min by. Jag har sett en annan verklighet. Nu kan jag bättre ta hand om praktikanterna som kommer hit, eftersom jag har gjort det förut och sett deras land. Jag förstår vad praktikanterna ska göra i Sverige när de återvänder och kan förklara detta för folk i byn.

-Jag har fått mer kunskaper om verkligheten, om livssammanhanget. Innan var jag blyg för att uttrycka mig inför andra.

Ignacio, lokal och regional ledare i Chakarapi. Har arbetat på kommunkontoret.

Vad har deltagandet i kursen/kurserna betytt för din by och organisation?

-Det har skett en del förändringar. Till exempel kvinnorganisationen, de tänkte bara på att väva och sälja. De tänkte inte på att en dag kan det komma någon och fråga: "Den här figuren, vad betyder den? Varför väver du den?"(...) Eftersom jag har insett genom UNIK att kulturen och identi-

Foto: Helena Larsson

I området Kallawayan används kunskaper från föfäderna

teten är mycket viktig, så jag till dem att vi måste återerövra kunskapen om symbolerna först och sedan väva och efter det tänka på att sälja. Alla kvinnorna höll med mig och vi har försökt skriva några dokument. Så det har förbättrats.

-En annan sak är de unga männen. De ville till exempel inte lyssna på vår traditionella musik längre. Men när vi organiserade oss; nu håller de på att lära sig spela antigua (traditionell flöjt) själva och de blir anlitade vid bröllop etcetera.

Eulogia

-Kurserna har hjälpt oss i att kunna stödja byledningen. Till exempel när det kommer olika institutioner eller NGO:s till byn och vill göra projekt här kan vi hjälpa byledningen med att få folket i byn att förstå vad dessa institutioner vill. Vi har startat egna projekt, exempelvis medicinprojektet, men vi behöver stöd.

Ignacio.

Ignacio berättar att flera institutioner har projekt i byn: PROMARENA lär ut hur man bygger terrasser och ordnar tävlingar mellan familjer, den som bygger bäst terrass vinner. SAVIA lär ut hur man filmar och fotar. COBIMI arbetar tillsammans med flera byar i området med ett ekoturismprojekt som kallas Pacha Trek. I flera byar längs vandringsleden har byborna själva byggt ett Centro de Interpretación, ett museum som tar upp det som karaktäriserar just den byn. I Chakarapi behandlar muséet framför allt naturmedicinen. Man har även byggt vandrarhem i byarna. Det finns en lokal styrelse för Pacha Trek i Chakarapi, men hela byn är engagerad i projektet.

De undersökningar som kursdeltagarna gjort på UNIK:s kurser har hjälpt till att bygga upp muséet i Chakarapi. Ignacio gjorde en undersökning om figurer, symboler och färgkombinationer på vävnader. Han samlade ihop vävnader och fakta som nu finns utställda på muséet i byn. Han har även workshops om naturmedicin med skolbarnen i flera olika byar.

INTERVJUER REALISERADE AV LENA HÖGLUND

Visita <http://www.kawsay-unik.org/bo/>

Kurs

Kurs i interkulturell pedagogik

Linköpings universitet har en kurs med namnet "Interkulturell pedagogik, identitet och globalisering". I kursen ingår ett samarbete med organisationen Kawsay i Bolivia, Peru och Ecuador som arbetar med att skapa en högre utbildning för ursprungsfolken i den andinska regionen, men kursinnehållet är inte begränsat till de svenska eller andinska kulturområdena.

Kursen ges på distans och den innehåller många frågeställningar som är relevanta för oss som arbetar med folkbildning och globala frågor. Den finns på A, B och C-nivå. Mer info och ansökningshandlingar finns på <http://www.ibv.liu.se/student/pedagogik/hkta14> <http://www.ibv.liu.se/student/pedagogik/hktb02> <http://www.ibv.liu.se/student/pedagogik/hkta01>

Sista ansökningsdatum är den 15/4, speciellt givande är det att delta som grupp i kursen.

Här kan du se ett bildspel om kursen: www.resurs.folkbildning.net
Hör av er till Mats Ehn för mer information: mats.ehn@farnebo.se

Deltagare på kursen

Möte

Möte för Kawsays Vänner

Lina Svenzén och de praktikanter som tillbringat delar av sin kurs i Bolivia inbjuder Kawsays vängrupp till en träff på Borntorpet i Västmanland.

Datum: 19-20 maj.

Avsikten är att vängrupp och praktikanter ska träffas för att ta del av varandras tankar och erfarenheter, samt att vara tillsammans på ett avspänt sätt i vacker miljö.

Frågor som ska tas upp är:
Vad är det som engagerar oss? Vilka är våra anknytningspunkter och hur kan vi knyta an till varandra?

Bara genom att lyssna på praktikanternas erfarenheter och dela med oss av våra egna tror vi att vi kan skapa ett forum för interkulturellt lärande som är unik på grund av de människor som kommer och den erfarenhet ur livet vi bär på. Iris Johansson som är med i vängruppen och som är bra på att sätta ord på samband mellan människor och samband i världen kommer att vara med.

Borntorpet är en kursgård som Otto och Mirja driver och där även Anna kommer att bo i sommar. Den ligger mycket vackert vid en sjö nära Skinnskatteberg.

Alla är mycket välkomna!
Hör av er till Lina Svenzén för mer information: linasvenzen@hotmail.com

Borntorpet

Kawsay

Centro de Culturas Originarias Kawsay
Plaza Fidel Anze 1058,
entre Melchor Urquidi y José Quesada
Casilla 2348
Cochabamba, Bolivia
Correo electrónico: kawsay@kawsay-unik.org
Telefono: 591-4-4453890
Fax: 591-4-4453891
Visita: <http://www.kawsay-unik.org/bo/>

